

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

664

MITAALA NA UFUNDISHAJI

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Year: 2014

Maelekezo.

1. Karatasi hii ina sehemu **A**, **B** na **C**.
2. Jibu maswali **yote** katika sehemu **A** na maswali **mawili (2)** kutoka sehemu **B** na swali **moja (1)** kutoka sehemu **C**.
3. Sehemu **A** ina alama 36, sehemu **B** ina alama 40 na sehemu **C** ina alama 24.
4. Vifaa vya mawasiliano na vitu vyote visivyoruhusiwa **havitakiwi** ndani ya chumba cha mtihani.
5. Andika **namba yako ya mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

maktaba.tetea.org

SEHEMU A (alama 36)

1. Elezea dhana ya mtaala unaolenga ujuzi na tabia.

Mtaala unaolenga ujuzi na tabia ni mfumo wa elimu ambao unahakikisha kwamba mwanafunzi anapata si tu maarifa ya nadharia bali pia anaweza kutumia maarifa hayo kivitendo katika maisha yake (ujuzi). Pia, mtaala huu huweka msisitizo katika malezi na kuunda tabia njema na maadili mema kwa mwanafunzi, kama vile uwajibikaji na heshima.

2. Jadili jinsi utafiti wa wanafunzi unavyoweza kuathiri muundo wa mtaala.

Utafiti kuhusu wanafunzi husaidia kujua umri, uwezo wa kiakili, na mtindo wa kujifunza wa wanafunzi. Kwa mfano, ikiwa wanafunzi wa shule za msingi wanajifunza kwa kuona na kugusa zaidi, mtaala utaundwa kwa kuisitiza shughuli za vitendo.

Utafiti hutoa taarifa kuhusu mahitaji ya wanafunzi na jamii wanayotoka. Ikiwa wanafunzi wanatoka katika mazingira ya vijijini, mtaala unaweza kujumuisha stadi za kilimo.

Utafiti pia hufichua mapungufu ya maarifa na stadi za wanafunzi waliopo. Hii inaathiri muundo wa mtaala kwa kuhakikisha masomo yaliyomo yanajaza mapungufu hayo kabla ya kuendelea na mada mpya.

3. Toa tofauti kati ya mbinu za walimu kusimamia somo na mbinu za wanafunzi kujifunza kwa vitendo.

Mbinu za walimu kusimamia somo, kama vile mhadhara, humfanya mwalimu kuwa chanzo kikuu cha maarifa. Mwalimu huongoza somo lote na wanafunzi husikiliza na kuandika maelezo.

Mbinu za wanafunzi kujifunza kwa vitendo, kama vile majaribio au kazi ya mradi, humfanya mwanafunzi kuwa kiini cha ujifunzaji. Mwanafunzi hupewa uhuru wa kufanya ugunduzi wake chini ya uongozi wa mwalimu.

4. Taja njia tatu za kutoa mitihani darasani na faida za kila njia.

Njia ya kwanza ni Mitihani ya Maswali ya Insha (Essays). Faida yake ni kwamba hupima uwezo wa mwanafunzi wa kuchanganua, kujieleza kwa kina, na kupanga mawazo yake.

Njia ya pili ni Mitihani ya Maswali Mafupi/Uchaguzi (Short Answers/Multiple Choice). Faida yake ni kwamba hupima maudhui mengi kwa muda mfupi na ni rahisi kusahihisha na kutoa mrejesho haraka.

Njia ya tatu ni Mitihani ya Utendaji (Performance Tests). Faida yake ni kwamba hupima uwezo wa mwanafunzi wa kutumia ujuzi na stadi zake katika hali halisi, hasa katika masomo ya sayansi na ufundi.

5. Bainisha aina tatu za mitaala kwa msingi wa matumizi yake.

Aina ya kwanza ni Mtaala wa Maandishi (Written Curriculum). Huu ni mtaala ulioandikwa kwenye vitabu au nyaraka rasmi za elimu, ambao huonyesha nini kinatakiwa kufundishwa.

Aina ya pili ni Mtaala Uliotekelezwa Huu ni mtaala unaofundishwa kivitendo darasani na walimu. Wakati mwingine hutofautiana na ule wa maandishi.

Aina ya tatu ni Mtaala Uliofichika . Huu ni ujifunzaji unaotokana na mazingira ya shule, kama vile nidhamu, utamaduni, na tabia za walimu.

6. Elezea nafasi ya tathmini kama chombo cha kujirekebisha kwa mwalimu.

Tathmini huonyesha waziwazi ni sehemu gani ya somo ilifundishwa kwa ufanisi na ni wapi mwalimu hakufanikiwa kuwasilisha maudhui.

Matokeo ya tathmini yasiyofaa huashiria kwamba mbinu za ufundishaji au zana zilizotumika hazikuwa na ufanisi. Hili humfanya mwalimu kubadilisha mbinu zake katika somo linalofuata.

Tathmini humpa mwalimu mrejesho kuhusu jinsi anavyosimamia darasa na anavyotumia muda, hivyo anaweza kujirekebisha katika masuala ya nidhamu na ratiba.

7. Taja misingi mitatu ya kupanga mtaala kwa ufanisi.

Msingi wa kwanza ni Ulinganifu . Ni kuhakikisha maudhui yanayofundishwa yana kina cha kutosha na yanapangwa kwa mtiririko unaofaa.

Msingi wa pili ni Utekelezaji . Ni kuhakikisha mtaala uliopangwa unaweza kufundishwa na walimu waliopo na kwa kutumia rasilimali zilizopo.

Msingi wa tatu ni Umakini kwa Mwanafunzi. Mtaala unapaswa kupangwa kulingana na uwezo wa kiumri, maslahi, na mahitaji ya wanafunzi.

8. Kwa somo la sayansi, orodha ya vifaa vinavyofaa kwa ufundishaji na matumizi yake.

Vifaa vya kwanza ni Mizani na Vipimo. Hutumika kufundisha uzito, kipimo, na usawa katika masomo ya fizikia.

Vifaa vya pili ni Kioo cha Kukuza. Hutumika kuchunguza seli na vitu vidogo visivyoonekana kwa macho.

Vifaa vya tatu ni Mabakuli au Vyombo vya Majaribio. Hutumika kufundisha mchanganyiko, utengano, na athari za kemikali.

9. Taja sifa zinazomfaa mwalimu anayetumia njia ya mihadhara kwa watu wazima.

Mwalimu anapaswa kuwa na ujuzi na uzoefu wa kutosha katika mada anayofundisha, ili kuheshimiwa na watu wazima ambao wanahitaji maelezo ya kitaalamu.

Anapaswa kutumia lugha sanifu na inayoeleweka, huku akitumia mifano inayohusiana na uzoefu wa maisha ya watu wazima.

Anapaswa kuwa mwelewa na mchangamfu, akitoa nafasi ya maswali na mijadala ya muda mfupi, ili kuondoa uchovu na kuongeza ushiriki.

SEHEMU B (alama 40)

10. Chagua somo la Historia na uandike mpango wa somo uliokomaa ukizingatia hatua zote muhimu.

Mpango wa Somo: Historia – Mada: Vita Vikuu vya Kwanza vya Dunia (Darasa la Kumi)

Kipengele	Maelezo
Somo/Darasa/Wakati	Historia / Darasa la Kumi / Dakika 80
Mada/Mada Ndogo	Vita Vikuu vya Kwanza vya Dunia (1914–1918) / Sababu za Kuanza kwa Vita
Lengo la Jumla	Kufikia mwisho wa somo, wanafunzi wataelewa sababu kuu za kuanza kwa Vita Vikuu vya Kwanza.
Lengo la Utendaji	Kufikia mwisho wa somo, wanafunzi wataweza kutaja na kuelezea angalau sababu tatu za vita kwa usahihi.
Zana za Kufundishia	Ramani ya Ulaya ya 1914, Picha za mauaji ya Sarajevo, Kitabu cha kiada.
Marejeo	Kitabu cha Historia ya Dunia G-10, Uk. 100-105.

Utangulizi: (Dakika 10) Mwalimu anauliza wanafunzi kuhusu migogoro mikubwa ya sasa na kisha anaelekeza somo kwenye Vita Vikuu vya Kwanza. Wanafunzi wanajibu na kuandika kichwa cha somo.

Mada Mpya (Mhadhara): (Dakika 20) Mwalimu anatumia Ramani ya Ulaya kuelezea sababu za muda mrefu za vita, kama vile Ubepari (Imperialism) na Ujamaa wa kijeshi (Militarism). Wanafunzi wanaandika sababu hizi na kuzilinganisha na ramani.

Mafunzo kwa Vitendo (Mjadala): (Dakika 30) Mwalimu anagawa wanafunzi vikundi vya wanne. Anawapa picha za mauaji ya Sarajevo (Sababu ya Karibu) na kuwataka wajadili jinsi tukio moja lilivyoweza kusababisha vita. Wanajadili na kutoa mrejesho.

Hitimisho/Tathmini: (Dakika 20) Mwalimu anatoa maswali matatu ya insha fupi kuhusu sababu za vita. Anatoa kazi ya nyumbani ya kuandika athari za vita. Wanafunzi wanajibu maswali na kujua ufahamu wao.

11. Elezea uzoefu wa mazoezi ya kufundishia kwa wala, ukisisitiza mafanikio ulioyaona.

Uzoefu wangu wa mazoezi ya kufundishia ulikuwa wa maana sana kwa kazi yangu ya baadaye. Niliweza kufanya somo la Sayansi kuwa shirikishi sana kwa kutumia nyenzo rahisi kama chupa za plastiki kufanya majaribio, ambayo ilipunguza gharama na kuongeza uelewa wa wanafunzi.

Mafanikio makubwa niliyoyaona ni uwezo wangu wa kudhibiti darasa lenye wanafunzi wengi. Nilijifunza umuhimu wa kutoa maelekezo wazi na kutumia ishara za mikono badala ya kupiga kelele.

Pia, nilifanikiwa kuendeleza urafiki wa kitaaluma na mwalimu msimamizi, ambaye alikuwa na uzoefu. Ushauri wake ulinisaidia sana kuboresha maandalizi yangu ya somo.

12. Taja vipengele muhimu vya azimio la kazi utakavyopewa walimu na faida za kila kipengele.

Kipengele cha kwanza ni Idadi ya Somo. Huonyesha ni vipindi vingapi vitatumiwa kwa kila mada. Faida yake ni kusaidia kugawa muda kwa usahihi na kuhakikisha mtaala unamalizika kwa wakati.

Kipengele cha pili ni Malengo ya Somo. Haya huonyesha nini kinatarajiwa kufundishwa. Faida yake ni kuhakikisha kila mwalimu anajua mwelekeo wa somo.

Kipengele cha tatu ni Zana za Kufundishia. Huorodhesha vifaa vinavyohitajika. Faida yake ni kusaidia walimu kujitayarisha mapema na kufanya somo kuwa shirikishi.

Kipengele cha nne ni Mbinu za Kufundishia na Kujifunza. Hii huonyesha njia za somo. Faida yake ni kumpa mwalimu mapendekezo ya jinsi ya kufundisha kwa ufanisi na kuvutia.

13. Jadili kwa kina madhara ya kufundisha bila mpango wa kazi uliopangwa.

Ufundishaji bila mpango husababisha maudhui yasiyo na utiririko mzuri na yasiyokamilika. Mwalimu huweza kurudia mada rahisi na kuruka mada muhimu, jambo linalowafanya wanafunzi wakose uelewa kamili.

Hupunguza ufanisi wa ujifunzaji kwa sababu mwalimu hukosa muda wa kuandaa zana au shughuli shirikishi. Matokeo yake, somo linakuwa la kuchosha, na wanafunzi hukosa motisha.

Hufanya tathmini iwe ngumu na isiyoaminika. Mwalimu hawezi kujua ni kiasi gani alifundisha na kiasi gani kinapaswa kupimwa, na hii inaathiri matokeo ya mitihani.

SEHEMU C (alama 24)

14. Umepangiwa darasa lenye wanafunzi wenye tabia tata, jadili mikakati ya kufundisha kwa mafanikio.

Nitatumia mkakati wa kuunda utamaduni chanya darasani. Nitajenga uhusiano mzuri na wanafunzi wote na nitasisitiza sheria za darasa waziwazi na kuzifuata bila upendeleo.

Nitatumia mbinu ya ufundishaji yenye msisitizo mkubwa kwa vitendo na michezo ya maswali na majibu ya haraka. Hili huweka wanafunzi wote na shughuli na huondoa nafasi ya kuchoka na kufanya fujo.

Nitaanza kutumia mfumo wa kuwatambua wanafunzi wanaofanya vizuri na wanaoboresha tabia zao, kwa mfano, kutoa alama za ziada au sifa kwa mwanafunzi anayeanza kuketi kwa utulivu.

Nitaendeleza mazungumzo na wazazi na washauri wa shule. Kujua sababu ya tabia tata, badala ya kuadhibu tu, huleta suluhisho la kudumu.

15. Elezea jinsi zana za kufundishia zinavyoweza kupunguza kutokuelewana kwa wanafunzi.

Zana za kufundishia huleta picha halisi au kielelezo cha dhana zinazofundishwa. Kwa mfano, kutumia kifaa cha umeme badala ya kuelezea tu hufanya dhana kueleweka papo hapo.

Husaidia wanafunzi wenye mitindo tofauti ya kujifunza. Wanafunzi wanaopenda kuona au kugusa hupata ugumu kuelewa kwa mdomo tu, na zana huwasaidia.

Zana huongeza ushiriki. Wanafunzi wanapoona au kutumia zana, maswali huibuka na kuondoa utata wowote unaoweza kuwepo.

16. Jadili umuhimu wa tathmini ya mazoezi ya muda mrefu kwa maendeleo ya mwalimu.

Tathmini ya muda mrefu huwezesha kufuatilia utendaji wa mwalimu mwanafunzi katika maeneo mbalimbali, kama vile kupanga somo na usimamizi wa darasa. Hii inatoa picha kamili ya uwezo wake.

Inawezesha mwalimu mwanafunzi kupokea ushauri wa kina na kurekebisha mbinu zake. Huu si mtihani wa mara moja bali ni mchakato wa kujifunza na kuboresha.

Husaidia chuo kinachotoa mafunzo ya ualimu kujua ufanisi wa mtaala wao. Matokeo mabaya ya wanafunzi wa ualimu huonyesha kwamba mtaala wa chuo unahitaji kurekebishwa.